

การต่อสู้ที่ชายแดนภาคใต้ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (ตอนที่ 4) : เหตุการณ์ที่รัฐตรังกาบู และบูกรังโอรัน

ข้าพเจ้าได้พำนักอยู่นอกเรื่องราวที่ปฏิบัติหน้าที่มายืดยาว ทั้งนี้ เพราะเกิดสะดุดใจขึ้นมาว่าสงครามนั้นแสนร้าย จึงได้ระบายความรู้สึกไว้ตามความคิดเห็น ทั้งเป็นการระบายอารมณ์ที่เคร่งเครียดอยู่เป็นเวลานานให้ผ่อนคลายไปบ้างเท่านั้น

การปฏิบัติหน้าที่ของพวกเราต่อไปนี้ก็จะเป็นไปตามปกติธรรมดา ยังเอาสถานที่ทัศนศึกษารโตะเป็นที่ตั้งต่อไป คอยรายงานเหตุการณ์ และรับคำสั่งจากรัฐบาล ซึ่งขณะนี้จอมพล ป.พิบูลย์สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี นับว่าประเทศเราได้เข้าร่วมวงศ์ไพบูลย์ แห่งสงครามมหาเอเซียอาคเนย์กับญี่ปุ่นแล้วเต็มตัว แต่ประเทศไทยขณะนี้ยังมีรัฐบาลพลัดถิ่น โดยหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นหัวหน้าอยู่ต่างประเทศที่สหรัฐอเมริกา กับยังมีแนวร่วมรักชาติ ซึ่งตั้งขึ้นโดยลับ ๆ เรียกว่าพวกเสรีไทย โดยหลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นหัวหน้าด้วย

การรบด้านเบตงนี้ เมืองทหารญี่ปุ่นบุกทหารข้าศึกแตกที่ กม.35 แล้วก็บุกทะลุไปทางตำรวจเบตงโดยไม่หยุดยั้ง ในชั่วเวลา 3-4 วัน ก็ผ่านพื้นที่เบตงไปทางรัฐมาลัยมีแต่พวกทหารแนวหลังของญี่ปุ่นประปรายที่คอยติดตามผ่านไปมาตามทางในเขตไทย เพราะกองบัญชาการยังอยู่ที่ปัตตานีและยะลา ทางตำรวจเบตงได้รับคำสั่งให้เคลื่อนย้ายตามไปภายหลังที่ญี่ปุ่นผ่านพ้นไปแล้วเพื่อปฏิบัติการตามปกติ รักษาความสงบเรียบร้อยภายในต่อไป ในระหว่างนี้ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งจากกรมตำรวจให้ไปช่วยราชการที่อำเภอบันนังสตา ปฏิบัติการชำระสะสางและทำคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่มีเหตุการณ์วุ่นวายระหว่างอพยพที่เหมืองปันเยาะและบริเวณนั้น ข้าพเจ้าต้องไปอยู่ทำงานประจำอยู่ที่สถานีตำรวจบันนังสตา เป็นเวลาร่วมกว่าสองเดือน

ไม่ได้ติดตามพรรคพวกไปเบตงในคราวแรกด้วย เมื่อเสร็จงานทางอำเภอบันนังสตาแล้วก็ไปประจำที่อำเภอเบตงอีก ขณะนี้เหตุการณ์ทางด้านพรมแดนระหว่างไทยและเบร็ดรูนแรงขึ้นอีก เพราะพวกจีนคอมมิวนิสต์เข้ามาก่อการร้าย ปล้นสดมภ์ตามหมู่บ้านตลาดย่อยอยู่เสมอทางการสั่งให้ทำการปราบให้ราบคาบ ได้ส่งทหารไปตั้งกองอำนาจการที่อำเภอเบตง ร่วมกับตำรวจเบตง ออกปราบพวกจีนคอมมิวนิสต์ ซึ่งตั้งซ่องสุมอยู่ตามป่าเขาประชิดชายแดนเบร็ด ให้พลตรีพะโยม จุลลานนท์ เสนาธิการวางแผนปราบ มี ร.อ.สามารถฯ เป็นผู้ช่วย เข้าไปตั้งฐานปฏิบัติการอยู่ในป่า ตั้งโทรศัพท์สนามทำการสื่อสาร ร.ต.อ.สมนึก สุนทรรัตน์ ผู้บังคับกองและข้าพเจ้าต้องไปประจำอยู่ที่ฐานปฏิบัติการเป็นแรมเดือน ต้องออกจากฐานปฏิบัติไปตามเทือกภูเขาในป่าลึกที่ไม่มีเส้นทางนอกจากสายน้ำลำธารระหว่างเขาเท่านั้นที่พอเดินไปได้ นับว่ากันดารและอันตรายที่สุด แต่การออกปฏิบัติการครั้งนี้ไม่ได้พบปะปะทะกับโจรจีนคอมมิวนิสต์เลยเพราะพวกโจรฯ รู้ว่าเราได้วางมาตรการปราบอย่างรุนแรง ก็พากันหลบหลีกเข้าไปอยู่ในเขตแดนรัฐเบร็ด ครั้งหนึ่งพวกโจรจีนฯ ได้เข้ามาปล้นตลาดย่อยเอาเสบียงอาหารที่ตลาดอัยยะเปอร์จิง ในสวนยางกลางป่า ข้าพเจ้านำตำรวจหนึ่งโหล ติดตามไปตามแนวทางที่พวกโจรฯ เข้ามา แต่ไม่ทันกัน ออกติดตามทั้งเข้าจนกระทั่งเวลา 16.00 น. พบแต่ค่ายร้างของพวกโจร 3 ค่าย อยู่ในป่าลึกเป็นที่ราบๆ ในหุบเขาริมชายแดนรัฐเบร็ด มีร่องรอยใหม่ๆ แสดงว่าพวกโจรจีนเพิ่งอพยพย้ายไปก่อนไม่เกิน 3 วัน เพราะมีกระบอกกระบวยมีไม้ไฟตักน้ำและใบไม้ที่มุงหลังคาเพิงเป็นที่ที่พักผ่อนอย่างสดๆ ก่อนถึงค่ายตั้งแต่มีรังปืนกลของ

ยามรักษาการณ์ ห่างจากที่ตั้งค่ายนั้นประมาณ 1 เส้น ค่ายแรกที่เพิงปลูกไว้ 10 เพิง ตั้งรายล้อมเป็นวงกลม บรรจุกันได้เพิงละประมาณ 10 คน ห่างจากค่ายโจรนี้เดินต่อไปราว 4-5 เส้น ก็พบค่ายใหญ่มีลักษณะอย่างเดียวกัน แต่มีเพิงพักอยู่ 20 เพิงรอบๆ และมีเพิงใหญ่ 8 เพิงอยู่ตรงกลาง ซึ่งเข้าใจว่าเป็นเพิงสำหรับพวกหัวหน้าได้เดินต่อไปราว 4-5 เส้นอีก ก็พบอีกหนึ่งค่ายมีเพิงพัก 10 เพิง ลักษณะเดียวกันกับค่ายแรก พวกเราต้องหยุดแค่นั้น เพราะเวลาบ่ายแล้ว ถ้าติดตามต่อไปก็คงค่ำมืดกลับไม่ทัน และเส้นทางที่ไปจากค่ายเหล่านี้ตรงไปเข้าเขตแดนเบร็ด จึงต้องพากันกลับ ก่อนกลับไปได้ทำการจุดไฟเผาค่ายเหล่านี้เสียจนสิ้น ในบริเวณที่ตั้งค่ายที่ 3 แห่งนั้น นับว่าเหมาะมาก เป็นที่ราบๆ และมีลำธารอยู่ข้างๆ มีน้ำไหลอยู่เสมอ ไม่มีอะไรที่ถูกทิ้งไว้เป็นหลักฐาน แม้แต่เศษกระดาดหรือเครื่องหุงต้มอาหาร เมื่อได้พิจารณาถึงฐานที่ตั้งและกรรมวิธีการปฏิบัติของพวกโจรจีนฯ ตามที่ปรากฏ แสดงให้เห็นว่าพวกนี้มีความรู้ในเชิงยุทธศาสตร์เป็นอย่างดี ผู้นำต้องมีความชำนาญผ่านการรบมาแล้วอย่างชำนาญ ทำให้มองเห็นว่าฝ่ายติดตามเพื่อทำการปราบปรามนั้น เสี่ยงต่ออันตรายอย่างยิ่ง จะต้องใช้ความระมัดระวังที่สุด ข้าพเจ้าและพวกกลับถึงฐานที่พักเวลาเกือบหนึ่งทุ่ม

เกี่ยวกับการทำสงคราม ตอนนี้นำทหารญี่ปุ่นได้บุกตะลุยเลยพันแหลมมลายูไปแล้ว และยึดได้สิงคโปร์เปลี่ยนชื่อสิงคโปร์เสียใหม่ว่า "ไซกันโต" ทางอำเภอนี้เบตงนี้มีเหตุการณ์ร้ายแทรกซึมอยู่อย่างเดียว จากพวกโจรจีนคอมมิวนิสต์เท่านั้น ที่ทำการก่อวินาศกรรมอยู่เสมอ และจะยิ่งรุนแรงขึ้น เมื่อปรากฏว่าฝ่ายพันธมิตร (อังกฤษอเมริกา) ได้ปราบชัยแก่กองทัพญี่ปุ่นแล้วใน

มะลายู เราต้องส่งตำรวจออกปราบอยู่เรื่อยตลอดมา กำลังทหารที่ไปช่วยทำการปราบอยู่นั้นได้ถูกสังเอนกลับหมดในตอนหลัง ภาวะการณ์ภายในนับว่าคืนเข้าสู่ปกติ

ใน พ.ศ.2485 ตอนปลายปี พวกเราตำรวจเบตงได้รับความชอบได้เลื่อนขึ้นเงินเดือนและเลื่อนยศกันแทบทุกคน ร.ต.อ.สม สุนทรรัตน์ ผู้บังคับกอง ได้เลื่อนเป็นพันตำรวจตรี และถูกแต่งตั้งให้มาดำรงตำแหน่งผู้กำกับทำการตำรวจจังหวัดยะลา ข้าพเจ้าได้เลื่อนยศเป็นร้อยตำรวจเอก ยังคงประจำอยู่ที่เบตง ทางการย้าย ร.ต.อ.สะอาด รัชตะปกรณ์ ไปเป็นผู้บังคับกองอำเภอเบตงแทน พ.ต.ต.สม สุนทรรัตน์ ภายหลังต่อมาข้าพเจ้าก็ถูกโยกย้ายให้มาประจำกองกำกับการที่จังหวัดยะลาอีก ทางฝ่ายปกครอง พันตรีประยูร รัตนกิจ นายอำเภอเบตง ก็ถูกแต่งตั้งโยกย้ายมาเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดยะลา

เมื่อข้าพเจ้ามาประจำที่กองกำกับการจังหวัดยะลาแล้ว มีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นที่อำเภอเบตงอีก โดยพวกโจรเงินใช้อุบายล่อลวงให้ตำรวจติดตามไปแล้วดักซุ่มยิงด้วยปืนกลมือในระหว่างทางป่าสวนยาง โดยพวกตำรวจไม่ทันรู้ตัว ทำให้ตำรวจตายไปหลายคน มี ร.ต.ต. หะรง ลีแบ, พลฯ ช่วย, พลฯ โพร้ และนายจิ้น ผู้ใหญ่บ้านวังหนักกลับทันรอดมาได้คนเดียว

จากเหตุการณ์ครั้งนี้ ร.ต.อ.สะอาด รัชตะปกรณ์ ผู้บังคับกองคนใหม่ เป็นผู้รับผิดชอบบังคับบัญชาในการปราบ ในวันหนึ่งทราบจากสายแน่ว่าพวกโจรเงินฯ กลุ่มหนึ่งยกเข้ามาทางด้านตำบลยะระมผู้บังคับกองได้นำกำลังตำรวจจำนวนหนึ่งออกติดตามไปทันกันในป่า ผู้กองออกเดินนำหน้าตำรวจ ซึ่งมี จ.ส.ต. อันทองปลั่งองโต และนายสินพลตำรวจตามติด ๆ ไปข้างหลัง ก็ถูกพวกโจรฯ ซึ่งแอบที่กำบังคอย

พวกเราเพียงแต่เป็นข้าราชการผู้น้อยมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่งรัฐบาลเท่านั้น เท่าที่ปรากฏในขณะที่เราปกครองอยู่นั้น ฝ่ายไทยเราต้องเสียประโยชน์โดยเฉพาะหน้าไปมาก เราปกครองคนมะลายูเหมือนกับปกครองคนไทยของเราเอง ไม่ได้ปกครองแบบเมืองเซलयศีก ไม่ได้ทำการโหดร้ายทารุณ หรือใช้วิธีการกดขี่บีบบังคับข่มเหงให้ประชาชนเดือดร้อนแม้แต่ประการใด

ที่อยู่ตามเส้นทางยิงกราดเอาโดยไม่ทันได้ตั้งตัวเกิดปะทะกันขึ้นในระยะกระชั้นชิด จ.ส.ต. อันทองปลั่งองโต ถูกกระสุนปืนเข้าข้อมือซ้ายกระดูกหัก พลฯ ตำรวจสองคนที่อยู่ใกล้ ๆ ได้ยิงโต้พวกโจรไว้ ผู้บังคับกองต้องเผ่นกลับมาทางด้านหลัง เพื่อบินตำรวจสองคนช่วยพุงจ.ส.ต. อันฯ ออกมาได้โดยปลอดภัย พวกโจรฯ พวกนั้นหลบเข้าป่าไป

เรื่องทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วเป็นเหตุการณ์ที่ปฏิบัติเกี่ยวเนื่องด้วยกันมาตั้งแต่แรกเริ่มปะทะกับข้าศึกที่อำเภอเบตงตลอดมา จนถึงที่สุดเพียงนี้

รัฐตรังกานูนี้เป็นรัฐหนึ่งใน 4 รัฐมาลายา หรือที่เราเรียกกันว่า 4 รัฐมาลัย ประกอบด้วยรัฐไทรบุรี (เคดาห์) รัฐกลันตัน, รัฐเปอรลิส, และ

รัฐตรังกานูนี้ เดิมขึ้นอยู่กับไทย แต่ได้เสียดินแดนไปให้แก่ราชอาณาจักรอังกฤษในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเพียงแค่แลกกับอำนาจทางการศาลให้คนในบังคับอังกฤษในประเทศไทย ต้องขึ้นศาลไทยเท่านั้น ไม่ได้ทำศึกสงครามแย่งดินแดนกัน

อาณาเขตของรัฐตรังกานู ทางทิศเหนือจากรัฐกลันตัน ทิศใต้จรดรัฐปาหัง ทิศตะวันออกจดทะเลหลวงต่อจากอ่าวไทยลงมา ทิศตะวันตกจดแนวเทือกเขาระหว่างรัฐนี้กับรัฐเปรัก การปกครองมีเจ้าผู้ครองรัฐนคร (สุลต่าน) เป็นประมุข ประชาชนเป็นสัญชาติมลายูนับถือศาสนาอิสลาม

การที่ไทยเข้าครอบครอง 4 รัฐตามกล่าวแล้ว เป็นผลจากสงคราม แบบเดียวกับสงครามอินโดจีนคราวก่อนซึ่งไทยได้เข้าครอบครองดินแดนบางส่วนของลาวและเขมรในหลังจากสงครามครั้งนั้น เมื่อญี่ปุ่นได้รบชนะตลอดไปทั่วแหลมมลายูจนจรดสิงคโปร์แล้ว ญี่ปุ่นก็จัดมอบ 4 รัฐมาลัย นี้ให้กับไทยเข้าครอบครองอีกวาระหนึ่ง โดยถือว่าไทยเป็นมหามิตรร่วมมือร่วมใจล้มหัวจมท้าย ในการทำสงครามครั้งนี้ด้วยรัฐบาลไทยในครั้งนั้นก็ยอมรับ จะเป็นการยอมรับโดยความจำเป็น หรือยอมรับด้วยความยินดีที่มีความหวังว่าได้ดินแดนเดิมคืนมาอยู่ในความปกครองอีกในอนาคตหรืออย่างไรนั้น เราผู้เป็นราษฎรสามัญไม่อาจที่จะทราบได้ รัฐบาลก็เริ่มส่งข้าราชการแผนกต่าง ๆ ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน เข้าทำการปกครองดูแลทันที ด้วยการตั้งข้าหลวงใหญ่ทหารเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมดูแลทั่วไปทั้ง 4 รัฐ และแต่ละรัฐให้มีข้าหลวงประจำรัฐรับผิดชอบ รองลงมา นี้เป็นการเริ่มต้นที่ข้าราชการไทยได้เข้าไปปฏิบัติการในรัฐทั้ง 4 ตามกล่าว และข้าพเจ้าก็เป็น

ข้าราชการผู้หนึ่งที่ได้มีส่วนเข้าปฏิบัติหน้าที่ในรัฐตรังกานูกับเขาด้วย สำหรับความรู้สึกโดยเฉพาะตนเองแล้ว มีความยินดีมาก ยินดีที่ได้สนใจปรารถนาที่เคยครุ่นคิดคำนึงมาตลอดตั้งแต่เป็นนักเรียน ได้รู้ทางประวัติศาสตร์ จนกระทั่งมาอยู่ในตำแหน่งราชการ ว่าทำอย่างไรจะได้ 4 รัฐมาลัยนี้ คืนมาเป็นของไทย และจะทำอย่างไร จึงจะมีโอกาสมีส่วนได้เข้าปฏิบัติหน้าที่ในรัฐมลายู อันเป็นความคิดคำนึงอย่างลึบ ๆ ไม่มีความหมายอันใดเลยในครั้งกระนั้น นับเป็นการบังเอิญแท้ ๆ ที่เหตุการณ์ได้หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงหมุนไปพบเข้ากับจุดที่ข้าพเจ้าเคยคิดอย่างบ้า ๆ นั้นให้เป็นความจริงขึ้นมาได้อย่างน่าอัศจรรย์ เท่ากับดลบันดาลให้เป็นไปอย่างไม่น่าเชื่อ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้าปฏิบัติหน้าที่ในรัฐตรังกานูสมกับความอยากแล้ว สิ่งนี้แหละที่ทำให้ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นพิเศษเมื่อได้สนใจแล้ว

ปัญหาเกิดขึ้นกับตัวเองว่า จะทำตัวอย่างไร และปฏิบัติหน้าที่อย่างไรให้ได้ประโยชน์กับราชการมากที่สุด ทั้งนี้ขึ้นกับภาวะเหตุการณ์ที่จะมีมาต่อไปภายหน้า สำหรับข้าพเจ้านั้นตั้งใจอย่างแน่วแน่ จะใช้ความสามารถความกล้าต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด ย่อมเสี่ยงภัยหากจะเกิดขึ้น โดยมีเข็มมุ่งเพื่อประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง ไม่ไฝหาประโยชน์ส่วนตัวใด ๆ ทั้งสิ้นเพื่อให้ชนชาวมลายูได้มองเห็นภาพพจน์ที่ดีของข้าราชการไทยที่เข้าไปปกครองเขาว่าเป็นคนดี เพื่อพวกเขาจะได้อุ่นใจและให้ความไว้วางใจต่อไป แต่นี้เป็นความคิดนึกของข้าพเจ้าเองโดยเฉพาะ เพื่อนข้าราชการอื่นจะคิดเห็นอย่างไรเป็นเรื่องของเขา

ในการปกครอง 4 รัฐมาลัยของไทยนี้ มีปัญหาที่น่าจะพิจารณาก็คือ ฝ่ายญี่ปุ่นจะได้รับ

ประโยชน์สำคัญอะไรบ้างในขณะที่การสงครามยังขับเคี่ยวกันอยู่ และหากญี่ปุ่นชนะเด็ดขาดในสงครามครั้งนี้ ญี่ปุ่นจะต้องการประโยชน์อะไรอีกบ้าง ฝ่ายไทยจะได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์อะไรบ้างในปัจจุบัน หรือเมื่อสงครามสิ้นสุดลงแล้ว เรื่องนี้เป็นปัญหาหนัก และเป็นปัญหาของรัฐบาล ไม่ใช่สำหรับพวกเราที่จะคิดแก้ไขเองได้ เพราะพวกเราเพียงแต่เป็นข้าราชการผู้น้อยมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่งรัฐบาลเท่านั้นเท่าที่ปรากฏในขณะที่เราปกครองอยู่นั้น ฝ่ายไทยเราต้องเสียประโยชน์โดยเฉพาะหน้าไปมาก เราปกครองคนมลายูเหมือนกับปกครองคนไทยของเราเอง ไม่ได้ปกครองแบบเมืองชลยศึก ไม่ได้ทำการโหดร้ายทารุณ หรือใช้วิธีการกดขี่บีบบังคับข่มเหง ให้ประชาชนเดือดร้อน แม้แต่ประการใด มิได้ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เหมือนคนไทยเราเอง โดยเฉพาะเรื่องการขาดแคลนอาหาร มีความอดอยากในอันเป็นผลจากสงคราม เราต้องขนข้าวสารไปบรรเทาทุกข์ ปันส่วนแก่ราษฎรให้ประทะประถังไปได้ ไม่ถึงกับต้องอดตายไม่ได้ทอดทิ้งให้เป็นไปตามยถากรรม คนมลายูจะรู้สึกต่อคนไทยอย่างไรนั้นไม่ทราบ ทางฝ่ายกองทัพญี่ปุ่นก็ได้รับประโยชน์ในเรื่องอาหารการกินนี้ไม่น้อยเช่นเดียวกัน ในระหว่างที่เราเข้าไปปกครองอยู่ที่นี่ทางการทหารญี่ปุ่นก็ยังคงตั้งกองบัญชาการทหารอยู่ในรัฐนี้เหมือนกัน มีหน่วยทหารตั้งอยู่ทั่วไปเป็นแห่งๆ ตามจุดต่างๆ ทหารหน่วยสารวัตรก็ออกปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันไปกับทหารไทย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณตัวเมืองส่วนนอกเมืองออกไปก็มีทหารญี่ปุ่นประจำอยู่เป็นแห่งเฉพาะจุดสำคัญ เช่นที่อำเภอdungun (Dungun) หรืออำเภอคิมามัน (Kemaman) ชายแดนแถบรัฐตรังกานู ต่อเขตรัฐ

ปาหัง หรือตามเส้นทางแหล่งชุมนุมชน ซึ่งปรากฏว่ามีพวกโจรจีนคอมมิวนิสต์ออกมาคอยรบกวนอยู่เสมอ เท่านั้น

ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งจากกรมตำรวจ ซึ่งเวลานั้นหลวงอดุลยเดชจรัส เป็นอธิบดีให้ไปเป็นรองหัวหน้าตำรวจสนามประจำรัฐตรังกานู ในคราวเดียวกันได้สั่งให้ พ.ต.ต.ประจวบ กิริติบุตร ไปเป็นหัวหน้าตำรวจสนามประจำรัฐนี้ให้ พ.ต.ต.ประจวบ กิริติบุตร ไปพบข้าพเจ้าที่จังหวัดยะลาด้วยเวลานี้ พลโทหลวงไพโรระยเดช เป็นข้าหลวงใหญ่ทหารประจำ 4 รัฐมาลัยและ พ.ต.อ.บรรจงศักดิ์ชีพเป็นสุข เป็นผู้บังคับการตำรวจสนามประจำ 4 รัฐมาลัย ตั้งกองอำนวยการอยู่ที่รัฐเคดาร์ ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งเมื่อวันที่ (ไม่ระบุ) เดือน (ไม่ระบุ) พ.ศ.2486 พ.ต.ต.ประจวบฯ ได้เดินทางไปถึงรัฐตรังกานูก่อนข้าพเจ้า 6-7 วัน ที่รัฐตรังกานูนั้น พ.ต.ประจวบ รัตติก ซึ่งเดิมเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดยะลา และเป็นนายอำเภอเบตงในขณะที่มีการปะทะที่ตำรวจเบตงนั่นเองไปเป็นข้าหลวงทหารประจำรัฐ และมีนายประพันธ์

ณ พัทลุง เป็นผู้ช่วยข้าหลวงทหาร เรามีตำรวจไทยที่อยู่ประจำรัฐนี้รวมประมาณไม่เกิน 30 นาย เป็นเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานด้านตำรวจของเราโดยเฉพาะ ไม่มีขุมกำลังเพื่อการสู้รบหรืออยู่เวรยามรักษาการณ์อย่างใด เพราะมีตำรวจมะลายูปฏิบัติหน้าที่อยู่แล้ว เรามีหัวหน้านายตำรวจประจำรัฐปกครองควบคุมดำเนินงานตามปกติ แต่ต้องอยู่ในการบังคับบัญชาของเรา งานที่สำคัญๆ ต้องเสนอฝ่ายเรา

เมื่อข้าพเจ้าได้เข้าประจำหน้าที่แล้ว เรื่องที่คิดไว้ก่อนว่าจะต้องดำเนินการส่วนตัวไปพร้อมๆ กันก็คือ เสาะหาพรรคพวกที่เป็นคนมะลายูพื้นเมืองไว้เป็นเพื่อน เพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงานให้ได้ผลเป็นที่เรียบร้อย เพราะถ้าคนมะลายูที่สนิทไว้เนื้อเชื่อใจได้แล้ว ก็เหมือนทำงานไปอย่างคนตามัว ไม่สามารถที่จะรู้ว่าสถานะที่แท้จริงของที่นี่ได้ และไม่อาจที่จะเข้าถึงจิตใจของพวกเขาได้ นับเป็นโชคดีที่ได้รู้จักกับคุณแม่ทิม เมื่อข้าพเจ้าไปอยู่ใหม่ๆ คุณแม่ทิม ก็ไปเยี่ยม เพื่อทำความรู้จัก และเล่าประวัติให้ฟังว่า ท่านเป็นคนไทยมาอยู่รัฐตรัง กานู 40 กว่าปีแล้ว ตั้งแต่อายุ 15-16 ไม่เคยได้กลับเมืองไทยเลย อยู่เมืองไทย เป็นพนักงานอยู่ในพระราชวัง เมื่อรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสมะลายูที่รัฐตรังกานูนี้ ก็ได้ติดตามโดยเสด็จมา กับรัชกาลที่ 5 ด้วย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานให้กับตนกูอิน (ลายมือหวัด) เคอว่า ข้าราชการผู้ใหญ่ซึ่งเป็นน้องชายของสุลต่านในเวลานั้น คุณแม่ทิมจึงได้มาอยู่ที่รัฐตรังกานูตั้งแต่นั้นมา และไม่เคยได้กลับเมืองไทยเลย ท่านจึงกลายเป็นผู้หญิงมะลายูเต็มตัว แต่ยังสามารถพูดภาษาไทยได้ชัดเจน สำเนียงคนในกรุง แต่บางคำพูดก็ลืมไปบ้าง เพราะความนานที่ไม่ใคร่ได้ใช้จิตใจของท่านยังคงรักชาติไทยและคนไทยร้อยเปอร์เซ็นต์ สังเกต

ได้จากอากัปกิริยาท่าทางและการพูดจาแสดงออกให้เห็นว่าจิตใจยังเป็นไทยอยู่ ข้าราชการกานูนับถือคุณทับทิมมาก เรียกท่านว่าเจ๊ะบาซา (คุณนายใหญ่) ท่านมีลูกหลานมาก ที่เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่อยู่ในขณะนั้นก็หลายคน หัวหน้านายตำรวจของรัฐก็เป็นบุตรของท่าน ยังมีที่เป็นนายอำเภอและตำแหน่งอื่นๆ อีก

คุณแม่ทิมรักข้าพเจ้ามาก คอยเอาใจใส่ช่วยเหลือในทางส่วนตัวหลายอย่างไปมาหาสู่เป็นประจำมิได้ขาด พาข้าพเจ้าไม่ให้รู้จักสนทสนมกับบรรดาลูกๆ หลานๆ ทุกแห่ง พรรคของคุณแม่ทับทิม ข้าพเจ้าได้ยึดเป็นหลักสำคัญไว้ทางหนึ่ง นอกจากนี้ข้าพเจ้าเที่ยวชอกแซกไปหาเอาเองตามปกติในเวลาว่างไม่ชวนอยู่ที่บ้านพักเที่ยวไปตามตำบล หมู่บ้าน หรืออำเภออื่นๆ เพื่อเป็นการเยี่ยมเยียนพวกชาวบ้าน และทุกครั้งก็ไป ข้าพเจ้าพาข้าวสารติดรถไปเสมอไม่มากก็น้อย เพื่อเอาไปให้แก่ครอบครัวที่เราไปหาหรือแจกให้แก่คนจนๆ ที่กำลังอดอยากขาดแคลน การกระทำที่บริสุทธิ์ใจโดยไม่หวังผลกำลังตอบแทนใดๆ จากการเอื้ออารมิเมตตาการุณา ต่อผู้ที่อยู่ในความลำบาก ทั้งนี้ ข้าพเจ้าคงได้รับผลในทางคุณงามความดีไม่น้อยทีเดียวเข้าทำนองว่า “มิตรจิตก็มิตรใจ” ข้าพเจ้าย่อมถูกมองจากพวกเขาในทางที่ดี” ยังได้รับผลเพื่อประกอบการปฏิบัติหน้าที่ดีขึ้น รู้จักสภาพของท้องถิ่นขึ้นมาก ทั้งได้รู้สถานะที่แท้จริงของราษฎรตลอดถึงนิสัยใจคอของชนชาวมะลายูที่นั่นได้ดีด้วย จนข้าพเจ้ามีความรู้สึกกว้างขวางขึ้นมากในวงการค้าสังคมและการติดต่อ ทั้งทางฝ่ายมะลายูและพวกข้าราชการไทยๆ ที่เคยเป็นเพื่อนสนิทซูดเดียวกันมาก่อนก็หลายคน มีคุณโพธิ์ เดชผล หัวหน้าทางสุลตากร คุณวงศ์ กุลสุนทร หัวหน้าทางแผนกสรรพากร เคยอยู่ร่วมราชการกันที่สงขลา